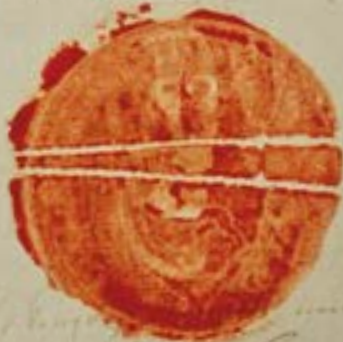

Uttalede her ved Lychnesticket af Statsrentekammeret.
Gjældt kongelige Mængde Guld og Sølv
og Konge Bæsting med et kongelig Gulds
og Sølv sølvsølv.

Opstillet af Christiania den 19de Decbr 1814.

Under Kongens Seel

Udleveret af Kongen
Christian Frederik

Udleveret af Kongen
Christian Frederik

1814

NORGES FØRSTE STATSBUDESJETT

Finansdepartementet

NORGES
FØRSTE STATSBUDDSJETT
1816, 1817 og 1818

I ÅR ER DET 200 ÅR SIDEN finansminister Wedel Jarlsberg la fram det første forslag til statsbudsjett for den nye nasjonen Norge. Forslaget var for årene 1816, 1817 og 1818 og ble behandlet i statsråd 27. november 1815. Deretter ble budsjettet sendt til Stockholm der kong Carl 13. bemyndiget den norske regjeringen til å legge det fram for Stortinget. Det skjedde 14. desember 1815.

Denne versjonen av forslag til statsbudsjett for 1816, 1817 og 1818 er en versjon av den originale håndskrevne teksten som er tilrettelagt i moderne språkdrakt. På våre nettsider (statsbudsjettet.dep.no og regjeringen.no) vil du også finne en kopi av det originale dokumentet samt en transkribert versjon av originalteksten. Her har vi også publisert en artikkel av forfatteren Karsten Alnæs om det første budsjettet og under hvilke krevende forhold budsjettet ble til. Landet var i 1814 og i 1815 i en fortvilet situasjon, og det første budsjettet må sees i lys av det, skriver Alnæs.

I budsjettet blir det understreket at «pengevesenet ble sterkt skadelidende» da krigen mot Storbritannia brøt løs. Alnæs peker også på at de store norske handelshusene var på konkursens rand. Trelastnæringen hadde fått sterke konkurrenter, jernverkene slet med gammel-dags teknologi, klippfisknæringen møtte skarp konkurranse og handelsflåten var sterkt redusert på grunn av krigen.

Dette var det økonomiske bakteppet for det budsjettet som Wedel Jarlsberg la fram for Stortinget. Stortinget, som den gang var samlet hvert tredje år, vedtok i all hovedsak det budsjettet som finansministeren hadde foreslått 27. juni 1816, og det ble sanksjonert 1. juli 1816. Norge hadde fått sitt første budsjett, og 200 år senere gir det et interessant innblikk i 1800-tallets økonomiske politikk, skatte- og avgiftssystem og ikke minst prioriteringer på utgiftssiden. God lesning!

Hans Kongelige Majestets nådige proposisjon til Norges Rikes Storting, angående statens årlige inntekter og utgifter for årene 1816, 1817 og 1818.

Hans Kongelige Majestet innser helt og fullt vanskeligheten av å forfatte en pålitelig beregning over statens utgifter og inntekter i de tre kommende årene, frem til neste ordinære storting. Organiseringen av det norske pengevesenet er ennå ikke definitivt fastlagt, og som en følge av dette er verdien av seddelmassen som sirkulerer, gjenstand for stadige endringer.

Til tross for disse vanskelighetene mener Hans Majestet det ikke lenger bør utsettes å legge frem for Stortinget et forslag til regulering av skattene og øvrige statsinntekter, samt en oversikt over hvilke summer som vil kreves for å dekke statens behov i samme tidsrom.

I sin ærbødige henvendelse av 4. november fremsatte Stortinget ønske om et slikt overslag. Stortinget antydte videre at forhandlingene om dette kan ventes fullført de førstedagene av januar måned neste år.

På grunn av pengevesenets for tiden vakkende tilstand har Hans Majestet sett seg nødt til, i et overslag som dette, å beregne statens utgifter og inntekter ut fra en verdi som er uavhengig av konjunktorene. Det vil si ut fra riksdaler species¹ i sølv, der én specie er lik med Hamburg banco.

Hva skattevesenet angår, har Hans Kongelige Majestet funnet det nødvendig å rydde opp i forvirringen som de ulike «Skyld-Species»² og innkrevningen av Skyld-Species og innkrevningen av flere stort sett ubetydelige avgifter forårsaker. Både arbeidet for innkrevningsbetjentene og revisjonen av regnskapene vil da lettes. Samtidig får enhver skatteyder mulighet til å beregne sine skatter på forhånd, og dermed forvise seg om riktigheten av dem.

1 *Riksdaler species* (rd.spec.): i utgangspunktet en sølvmynt med finvekt på 25-26 g, i Danmark slått første gang i 1537. I 1544 ble den satt i spissen for myntsystemet i Danmark-Norge. *Rd.spec.* ble senere også trykket som sedler. *Rd. Hamburg banco* var en «ideal» rd. som i verdi tilsvarte en rd. med finvekt 25,98 g sølv. Grunnlaget var Hamburg banks sølvfond. Banco var en regneenhet, og som internasjonal oppgjørsv valuta var den alminnelig brukt som verdimål også i Danmark og Norge fra 1600-tallet av.

I proposisjonen nevnes videre *riksdaler dansk courant* (rd.d.c.). Pengeenheten refererer til den danske Kurantbankens sedler, stort sett utstedt før 1791 og etter 1799. Etter 1794 tilsvarte sølvverdien av en riksdaler dansk courant (rd.d.c.) 80 prosent av en riksdaler species (rd.spec). Endringen medførte at parikursen økte fra 122.5 til 125. Men i 1815 var pengevesenet fremdeles i dyp krise som følge av Napoleonskrigene, og fallet i seddelverdien fortsatte. I budsjettarbeidet valgte finansministeren Herman Wedel Jarlsberg å bruke riksbankdaler som regnskapshenhet. Dette er nærmere forklart i proposisjonen.

2 Skyld-Species: Til å betale såkalt landskyld – årlig leie som en leilending skulle betale jordeieren – benyttet man gjerne ulike vareslag i stedet for penger. Disse kaltes skyldspecies.

8
Jens kongelige Majestæts værdige fremsættelse
til Kongens Rige Rådhus, angående Organisations
af Statens enkelte Afdelinger og Udgifter for
Aarene 1816, 1817 og 1818. -

Indførelse af kongelige Majestæts fremsættelse
angående indførelse af Kongens Rige Rådhus af, at for
for det og paalidelig Beskyttelse af de enkelte
Afdelinger og alle Udgifter af de enkelte
for det paafølgende alle indtægter og udgifter
indførelse af indtægter til Kongens Rige Rådhus
indførelse af Organisationsordningen alle de enkelte
af de enkelte Afdelinger, og som en Del af de enkelte
for det enkelte Afdelinger og alle de enkelte
indførelse af indtægter og alle de enkelte

N° 1816, 1817 og 1818. 3. 1816, 1817 og 1818. Indførelse.

Førstesiden: Den første siden i proposisjonen som ble lagt fram 14. desember 1815.

Med hensyn til størrelsen på skattene, har Hans Kongelige Majestet funnet det riktig å ta utgangspunkt i de siste årene før 1807, da krigen mot Storbritannia brøt ut og foranlediget sammenbrudd i pengevesenet. Den nasjonale velstanden er påført et så betydelig skår gjennom syv år med krig, flere inntrufne uår, handelens langvarige opphør og til dels fortsatte problemer, at Hans Majestet ikke ønsker å pålegge landet større anstrengelser. Velstanden tynges også av en betydelig seddelmasse, og realiseringen av denne vil muligens kreve enda mer betydelige oppofrelser.

Det ville vært Hans Majestets sterke ønske å sette i verk en rekke hensiktsmessige forbedringer av allerede eksisterende statsinstitusjoner. Det ville også vært Hans Majestets ønske å skaffe til veie midlene som behøves for å etablere viktige statsinstitusjoner som fortsatt mangler. Videre ville det vært ønskelig straks å sette i beste og mest fullkomne stand alt som vedkommer Landmilitæretaten, samt å danne et sjøforsvar tilpasset både Norges handel og landets utstrakte kystlinje.

Men ut fra årsakene som tidligere er nevnt, mener Hans Majestet det vil medføre altfor store byrder å gå i gang med dette for øyeblikket. Hans Kongelige Majestet har derfor funnet det riktig å innskrenke seg til det aller nødvendigste. Ut fra omstendighetene som dermed foreligger, har Hans Kongelige Majestet funnet følgende forslag passende å legge frem for Norges rikes nå forsamlede storting, til regulering av skattevesenet og av statens inntekter og utgifter for hvert av årene 1816, 1817 og 1818.

INNTEKTER

A. Inntekter fra toll og konsumpsjon³

*anslås, etter fradrag av proserter til betjentene⁴
samt ureglementerte utgifter, til 650,000 species⁵*

*I året 1804 beløp inntektene fra toll og konsumpsjon
og til 1,085,350 rd.d.ct., eller etter pari kurs 868,280 sp.*

*Herfra trekkes proserter til betjentene, samt
tilfeldige utgifter, ca. 10 prosent 86,828 sp.*

Altså ren beholdning i 1804: 781,452 sp.

*Ut fra gjennomsnittstall i årene 1804, 1805 og
1806 utgjorde disse inntektene derimot 1,301,400 rd.d.c.
eller, ut fra en gjennomsnittskurs på 132 prosent 985,900 sp.
hvorfra trekkes 10 prosent 98,590 –*

Altså igjen: 887,310 species

Forutsatt at Norge fikk en like blomstrende handel i 1816, 1817 og 1818 som i årene 1804, 1805 og 1806, måtte tollinntektene overstige dette beløpet. Den gangen ble det svart helt ubetydelige avgifter på varer mellom Norge og Danmark, som for eksempel på de viktige artiklene korn, kjøtt- og fetevarer og brennevin fra Danmark, og trelast, jern og fiskevarer til Danmark.

Heretter vil derimot disse varene betraktes som inn- eller utførte mellom fremmede steder. Lettelsene som er innvilget farten mellom Norge og Sverige, veier på sin side ikke opp mot den tidligere nedsettelsen i avgifter mellom Norge og Danmark.

3 *Konsumpsjon* var fellesbetegnelse på en rekke skatter og avgifter. De ble utregnet på forskjellig grunnlag i kjøpstedene og på landet, fra 1813 først og fremst i kjøpstedene. Kjøpstadskonsumpsjon omfattet blant annet avgift på matvarer som ble ført inn til byene, den kom i tillegg til innførselstoll.

4 Oppebørsels- eller innkrevingsbetjentene.

5 Species, spec., sp.: den konjunkturuavhengige *riksdaler species* valgt som grunnleggende verdimåler i beregningen av statens inntekter og utgifter i 1815.

Omstendighetene i dag lover dessuten langt fra så heldig for handel og skipsfart som i årene 1804, 1805 og 1806. Toll- og konsumpsjonsavgiftene kan derfor ikke med rimelighet anslås høyere enn ovenfor oppførte 650,000 sp.

Det er inntektens beløp for 1815 som er lagt til grunn for å anslå denne summen. Fra første januar til ultimo oktober har inntektene utgjort,

i henhold til bilag nr. 1: 5,646,937 rbd.n.v⁶

Restanser og summer som ikke er innbetalt ved hovedkassene⁷ innen oktober måneds utgang, samt inntektene for november og desember måned – de er naturligvis ikke betydelige – anslås til minst 603,063 rbd.n.v.

Av dette følger det at hele årets inntekt beregnes til 6,250,000 rbd.n.v. eller etter en kurs på 9 rbd.n.v. pr. specie (det vil si 4 ½ rbd.n.v. pr. 1 rbd. rede sølv, som er en gjennomsnittlig tollkurs for 1815). 694,500 sp.

Da man for de nærmeste årene ikke bør regne med samme utførsel som i 1815, er i stedet for denne summen kun anslått. 650,000 sp.

Her bør videre nevnes en forventet nedgang i tollinntektene som følge av opprettelsen av innenlandske brennevinsbrennerier i byene og på landet. De tapte tollinntektene vil erstattes gjennom avgifter på redskaper til brenning.

6 Rbd.n.v.: *riksbankdaler navneverdi*. Med pengereformen i 1813 ble *riksbankdaler* innført som ny pengeenhet i unionen Danmark-Norge. Ved oppløsningen av helstaten beholdt begge land riksbankdaler som pengeenhet, men kursen på de to landenes riksbankdaler-sedler ble raskt forskjellige fra hverandre. De nye begrepene i Norge i perioden 1813–1816 ble *riksbankdaler sølvverdi* (rbd.s.v.) og *riksbankdaler navneverdi* (rbd.n.v.), = pålydende. Pengeenheten *riksbankdaler* hadde bare halvparten av sølvinnholdet til en riksdaler species.

Riksbankdalersedlene falt etter hvert kraftig i verdi. I tillegg til valutaene nevnt her, var det siden 1813 trykt opp andre typer sedler i Norge, noe som bidro til sterk inflasjon og kaos i økonomien. I 1816 opprettet man en ny pengeenhet i Norge, *speciedaler* – den fikk samme pari sølvinnhold som de gamle riksdaler species.

7 Hovedkassene: De sentrale regnskapskassene i Norge i 1815 var Den norske Zahlkasse i Kristiania, landets hovedkasse, og de to såkalte stiftsamstuenene i Bergen og Trondheim, regnskapskontorer for stiftene. (Tidligere stiftamtstuer for Akershus, Kristiansand og Stavanger stift var i 1815 nedlagt.)

Bilag N° 1.

Beregning.

Dere den Noeste Statistikk for samtlige Lushyges
for 10 Maanedene for 1te Januari hi 31de October 1815 -

	1815 -	1815 -
Den samlede Skatte og Afgift	57,830	57,830
Gebjæres for Regjeringens og Brevkammerets	20,566	20,566
for Gæstgæst og Brevkammerets	126	126
Den samlede Skatte	78,262	78,262
Afgift af indkomende Landbrug	227,462	227,462
Skatte af indkomende Kapitaler	37,201	37,201
Lushyges med Uoplyste	1,216,097	1,216,097
Den samlede Skatte	1,552,920	1,552,920
Lushyges for Landmilitær Skatte	77,670	77,670
Lushyges for Air Skatte	2,591	2,591
Skatte	73,892	73,892
Den samlede Skatte	25,018	25,018
Afgifts Lushyges	25,039	25,039
Den samlede Skatte af Gæstgæst	195,772	195,772
Skatte	5,612,941	5,612,941
Skatte	32,796	32,796
Lushyges for Skatte	77,581	77,581
Lushyges for Skatte	10,000	10,000
Skatte	905	905
	7,316,271	7,316,271

indkomne 4272 1/2 p 1815

Beregning: Indtægtene fra 1. januar 1815 til ultimo oktober 1815.

B. Landskatt**445,900 spec.**

Denne skatten på faste landeiendommer er ment å tre i stedet for en rekke nåværende avgifter, som foreslås opphevet.⁸ Følgende oversikt viser skattene som i året 1806 hvilte på landeiendommene, samt summene de innbrakte:

a.	<i>Leilendingsskatt</i> ⁹	260,000 rd. d.c.
b.	<i>Odelsskatt, etter befalte fradrag</i>	15,000 –
c.	<i>Rosstjenesteskatt</i> ¹⁰ , <i>likeledes</i>	10,000 –
d.	<i>Hestehjelpspenger</i> ¹¹	1,700 –
e.	<i>Innkvarteringsgodtgjørelse</i> ¹²	60,000 –
f.	<i>Jord- og tiendeavgift</i>	183,000 –
g.	<i>Småskatter av enkelte eiendommer, som damstokkskatt</i> ¹³ , <i>engsletteskatt</i> ¹⁴ etc.	1,600 –
h.	<i>Dragonprestegårdenes kontingent</i> ¹⁵	50 –
i.	<i>Lagmannstoll</i> ¹⁶	2,500 –
k.	<i>8 prosent skatt av tiender og lignende</i>	2,500 –
l.	<i>¼ - prosentskatt</i> ¹⁷	27,500 –
m.	<i>Konsumpsjon fra landdistrikter</i>	11,000 –
		<u>= 574,850 rd.d.c.</u>

eller species etter en gjennomsnittskurs på 132 prosent 435,492 spec.

-
- 8 Skatteloven som ble vedtatt 1. juli 1816 omregulerte fullstendig det gamle skatte-systemet, som hadde røtter tilbake til 1600-tallet, dels kanskje enda lengre tilbake. Dette baserte seg på en rekke skattebrev utstedt til forskjellige tider, med til dels ulike bestemmelser for forskjellige deler av landet. Det finnes ingen komplett oversikt over dem alle. Situasjonen i 1815 var uten tvil uoversiktlig og opprydding behøvdes.
- 9 Leilendingsskatt eller kontribusjon ble utlignet etter landskylda, ut fra varierende satser. Skulle betales av alle gårdbrukere, selveiere så vel som leilendinger.
- 10 Rosstjeneste (ty. *Rosdienst*, tjeneste til hest): Opprinnelig en plikt for jordeiere til å utruste ryttere (sogne-ryttere) til krigstjeneste, men på 1600-tallet ble rosstjeneste av praktiske grunner omgjort til en pengeskatt.
- 11 Hestehjelpspenger: Knyttet til den gamle ordningen med *utrederkvarter*, gård eller gruppe av gårder som skulle stille rytter (dragon) med hest og utrustning til kavalleri-tjeneste. For en del av utrederne falt det vanskelig å skaffe brukbare hester. Såkalte hestehjelpskasser ble opprettet; dit betalte alle utredere årlig avgift, og kunne til gjengjeld få økonomisk støtte til kjøp av dragonhest (opprinnelig en soldat som beveget seg til slagmarken til hest, men steg av for å slåss).
- 12 Innkvarteringsgodtgjørelse: Årlig avgift for å dekke utgiftene til innkvartering av soldater og troppeforsamling.
- 13 Damstokkskatt: Pålagt sageiere, som dessuten måtte svare andre særskatter til myndighetene.
- 14 Engsletteskatt: Skatt av engsletter. Fiskevann, kverner o.a. var også skattebelagt.
- 15 Dragonholds-kontingent: Prestegårder i Akershus og Trondheim stift som lå i såkalte dragonlegd, skulle holde hest og ekvipasje for dragonen i sitt legd. De var av denne grunn fritatt for enkelte andre skatter.
- 16 Lagmanstoll: Opprinnelig en avgift man svarte til lagmennene, som betaling for drift av rettsvesenet. Da lagmannsambetet ble nedlagt i 1797, lot man skatten gå til kongen.
- 17 ¼-prosentskatt: skatt av obligasjoner, lagt på kapitaler som ifølge pantebøkene heftet på hus og eiendom i byene og på landet

Følgende Skatte, som indbragte
 a. Indtægtsskat 260000 -
 b. Skattepænt, efter de kongelige Befalinger 15000 -
 c. Indtægtsskat af Lige 10000 -
 d. Indtægtsskat af Lige 8000 -
 e. Indtægtsskat af Lige 6000 -
 f. Indtægtsskat af Lige 18000 -
 * 1. Indtægtsskat af enkelte Lande 4000 -
 b. Indtægtsskat af enkelte Lande 3000 -
 c. Indtægtsskat af enkelte Lande 2500 -
 * 4. Indtægtsskat af enkelte Lande 2500 -
 b. Indtægtsskat af enkelte Lande 27500 -
 c. Indtægtsskat af enkelte Lande 11000 -

 571,850 -
 alle Skatte af de enkelte Lande
 af 1806 1,35,192 -
 Som Kongelig Majestæt antager, at indtægtsskat
 af Land og Bønder indbringe indtægt af Land og
 Bønder til Stats Kassen af 1,35,192 -
 Følgende Skatte:
 a. Indtægtsskat af Land og Bønder, som indbragte
 indtægt, og de enkelte Lande 1806 som Land

Landsskatt: Skatter som i året 1806 hvilte på landeindommene, jf. side 10.

Hans Kongelige Majestet mener at omtrent samme beløp heretter bør beregnes fra landeiendommene, på følgende måte:

De ovenfor nevnte skattene som ikke allerede er opphevet, og de andre skattene som siden 1806 er pålagt landeiendommene, bortfaller helt. Det samme gjelder inntektsskatten, i den grad den ennå svares på landet. I stedet skal enhver landeiendom (tiender herunder medregnet) skattlegges med det antall dalere som leilendingsskatten, jord- og tiendeavgiften samt småskattene utgjorde sammenlagt i 1806. Til dette legges avgiften som etter forordning av 6. mai 1812 ble pålagt de mindre eiendommene. Dette samlede beløpet vil da heretter utgjøre eiendommenes skyld. Om vi videre forutsetter at det av hver daler ny skyld skal svares 1 spec. i landskatt, blir leilendingsskattens beløp 1806:

	260,000 sp.
<i>Jord- og tiendeavgiftens tilsvarende:</i>	<i>183,000 –</i>
<i>Tilsvarende av de mindre brukene,</i>	
<i>etter forordning av 6. mai 1812:</i>	<i>1,300 –</i>
<i>Småskattene</i>	<u><i>1,600 –</i></u>
<i>Tilsammen blir da landskattens beløp.</i>	<i>445,900 spec.</i>

C. Kjøpstadskatt

111,000 spec.

Størstedelen av den personlige formue finnes i kjøpstedene, men nå forutsettes $\frac{1}{4}$ -prosentsskatten og inntektsskatten å falle helt bort. Det samme gjelder følgende avgifter til statskassen, som i dag hviler utelukkende på kjøpstedene: bygnings- eller kvadratskatten¹⁸ samt ildsted- eller kubikkskatten.

På denne bakgrunn foreslås at kjøpstedene skal utrede i skatt en fjerdedel av landskattens beløp, altså i rund sum: 111,000 spec.

Stortinget påligner samtlige kjøpsteder sin del av summen ut fra deres respektive folketall, næring og velstand. Dernest skal utvalgte menn i hver av kjøpstedene fordele summen som er pålignet byen, på alle de faste eiendommene i samme by.

¹⁸ Kvadratskatt ble regnet ut etter kvadrat-alen-arealet i et bygg, alle etasjer inkludert.

De skattene som hvilte på kjøpstedene i 1806, og som nå faller bort, var:

13

<i>Kvadratskatten, som utgjorde</i>	41,000 rd.d.c.
<i>og ¼-prosentskatten, som utgjorde</i>	16,000 —
<i>Tilsammen</i>	57,000 rd.d.c.
<i>eller etter en gjennomsnittskurs på 132 prosent:</i>	43,180 spec.

Inntekts- og ildstedskattene er påbudt senere.

D. Jordebokavgifter og inntekter

av statens eiendommer **40,000 spec.**

Under dette punkt er oppført de gamle jordeboksrettighetene¹⁹, inntekter av lagstolsgods²⁰ og annet statlig jordegods, statens tiendeinntekter samt forpaktningavgiften fra glassverkene.

I dag heves disse inntektene etter mange typer regler som er forskjellige fra hverandre. For fremtiden vil størrelsen på inntektene avhenge av hvilke forskrifter for privates mellomværende som blir gjort gjeldende gjennom reguleringen av pengevesenet. Derfor kan det ikke foretas noen beregning av noenlunde nøyaktighet foreløpig. Men ettersom disse inntektene for tiden utgjør omtrent 82,800 rbd.s.v. – de fleste er da overført fra gammel dansk courant til riksbankpenge daler for daler, altså uten hensyn til myntfoten – så vil de formodentlig med sikkerhet kunne anslås til 40,000 spec.

Vallø Saltverk, Modums Blåfarveverk, Kongsberg Jernverk, Ullmanufaktur, Våpenfabrikk og Smeltehytte drives alle for statens regning. De er ikke ført opp hverken som inntekt eller utgift, idet det forutsettes at de vil balansere. De fleste av disse virksomhetene har allerede mottatt betydelige summer i år, til løpende midler.

¹⁹ Jordebokskatter eller –rettigheter var fellesbetegnelse på en rekke faste, årlige avgifter og skatter av gårder på landet.

²⁰ Lagstol var betegnelsen på lagmannens embete. Lagmennene fikk på et tidspunkt egne embetsgårder og rett til inntektene av en større godsmasse, de besto i avgifter fra dem som leide jorda. Da lagmannsambetet ble avskaffet i 1797, skulle avgiftene i stedet tilfalle statskassa.

E. Fra jern- og kobberverkene 5,000 spec.

(Kobbertollen, som går inn under tollinntektene, er ikke regnet med her.)

Disse verkene svarte i året 1804 31,000 rd.d.c. i avgifter til statskassen. Ved forordningen av 7. september 1812 ble avgiftene fra jernverkene deretter betydelig forhøyet, men dette til tross kan de formodentlig likevel ikke anslås som høyere enn her oppført, da samtlige verk er i dårlig forfatning.

Med hensyn til påbudene foreslås ingen forandring.

F. Stemplet papir og kortstempling²¹ 60,000 spec.

Disse inntektene ga i året 1804 et rent overskudd på omtrent 90,000 rd.d.c., eller 72,000 species. – Tariffen for stemplet papir er siden betydelig forhøyet gjennom forordningen av 9. desember 1809. Derigjennom, og gjennom bestemmelsene som foreslås nedenfor, håper man at inntekten for hvert av de tre årene 1816, 1817 og 1818 vil kunne beløpe seg til 60,000 spec.

Her må likevel bemerkes at inntekten i 1813 kun utgjorde 115,000 rbd.n.v. og i 1814 omtrent 154,000 rbd.n.v. Dette skyldes for en stor del at transaksjoner stoppet opp på grunn av mangel på kreditt; det kan også tilskrives moratoriet²² som ble innført ved forordningen av 5. januar 1813. I mange tilfelle brukes dessuten stemplet papir i henhold til en lav takst i riksbankpenger n.v., for eksempel til dokumenter under rettergang, til bygslingsbrev, søknader m.v.

²¹ Kortstempling: Det var stempleavgift på spillkort (alminnelig kortstokk).

²² Moratorium: betalingsutsettelse.

Økningen som kan forventes i inntektene fra stemplet papir som følge av nye lovbestemmelser, kan ikke oppnås for året 1816. Det skyldes at det stemplede papiret for neste år allerede er ferdig og må være fordelt over hele landet innen årets begynnelse, mens forhøyelsene først kan tre i kraft fra første januar 1817. De bestemmelser som Hans Kongelige Majestet finner det passende å foreslå i dette henseende, er følgende:

- a. Avgiften på stemplet papir av første klasse blir på 1 prosent i stedet for hittil 27/32 prosent, av den runde sum som dokumentene lyder på.
- b. Det skal betales 2 promille i stedet for 1 ½ promille av de runde summer der det brukes papir av andre klasse. Konossementer²³ og certepartier²⁴ skal heretter alltid skrives på stemplet papir av denne klasse.
- c. Det skal betales 1 promille av enhver veksels pålydende sum, redusert etter pari kurs til species, og en ny sort stemplet papir innrettes for vekslere. Med mindre vekslere er skrevne på dette, skal de anses som helt ugyldige.
- d. Tariffen av 27. november 1775, for alle dokumenter som ikke egentlig lyder på penger, men der stemplet papir er påkrevet, skal forhøyes med 50 prosent
- e. Bygslingsbrev skal skrives på stemplet papir til 2 spec. for hvert skippund (skpd.).²⁵ Tunge²⁶ eller annen tilsvarende skyld som bygslende gårder hittil har vært pålagt. Til gårder med skyld på under 5 lispund (lpd.) brukes papir på ½ spec., under 10 lpd. 1 spec., under 1 skpd. 1 ½ spec. og så videre i samme forhold.

Stempelavgiften på vekslere kan tre i kraft 2 à 3 måneder etter at den er påbudt. En ny sort stemplet papir må skaffes til veie for dette bruk, så anmerkningen ovenfor har ikke gyldighet på dette området.

23 Konossement (fransk *connoissement*), lastebrev med opplysninger om skipets navn, hvor stor last som er tatt inn på vegne av en befrakter og hvor lasten skal leveres, med avtalte satser. Tjente blant annet som dokumentasjonsgrunnlag for forsikring.

24 Certeparti (fra fransk), skriftlig kontrakt mellom befrakter og skipets eier om satsene for frakt, antall liggedager og returfrakt, vedrørende en planlagt utskiping.

25 Skippundvekt: Vektssystem brukt ved veiing av jern, korn, mel, salt, fisk o.a., underlagt lovgiving. Skippund var største enhet, og størrelsen på underliggende vektenheter som for eksempel merker, skålpund og lispund (egentlig baltisk pund) varierte mellom landsdelene og gjennom tiden.

26 Tunge: Kornvarer, mest mel og malt, utregnet som skyld; viktigste skyldspecies på Østlandet.

G. Avgift på arv, samt sjettepenger og tiendepenger²⁷

20,000 spec.

Avgiftene på arv består nå i: avgiften til opprettholdelse av pupilkontorene²⁸, dels 1, dels 1 1/3 prosent, etter forordning av 12. september 1792 (den innbrakte i 1804: 12,364 rd.d.c.), 4 prosent av arv i side-linjen, etter forordning av 12. september 1792 (den innbrakte i 1804: 19,393 rd.d.c.), ½ prosent av alle typer arv, påbudt ved forordning av 8. februar 1810, og forlovspenger, som betales når arv eller del av arv flyttes fra en jurisdiksjon til en annen (i 1814 anslått til 50 rbd.s.v.). Endelig kan til dette føres sjettepenger og tiendepenger, som sjelden betales bortsett fra ved bo-oppgjør (beløpet de innbrakte i 1804 var: 1,063 rd.d.c.).

Av disse foreslås å videreføre sjettepenger og tiendepenger. Alle de øvrige kan falle bort: derimot påbys en ny avgift på arv, som foreslås å være 6 prosent i alle de tilfelle der man hittil har skullet svare 4 prosent etter forordningen av 12. september 1792. I alle andre tilfelle 2 prosent. Disse avgiftene reduseres til det halve når formuen ikke overstiger 500 spec., og faller helt bort når den ikke overstiger 100 sp.

Da det er umulig å beregne hva disse avgiftene vil beløpe seg til, og ettersom de dessuten vil variere fra år til år, anslås de til 20,000 spec.

H. Departements- og rettssportler²⁹

20,000 spec.

Med departementssportler forstås de som pålegges for bestallinger³⁰ og bevillinger.

Av rettssportler skal kun de komme statskassen til gode som betales i Høyesterett og stiftsover-rettene, ettersom de tilsatte ved disse rettene lønnes av statskassen.

Ovennevnte sportler utgjorde i året 1804 28,640 rd.d.c. De svares nå etter andre bestemmelser enn den gang, og ut fra usikkerheten om hva de vil kunne innbringe i dag, er de etter skjønn anslått til 20,000 spec.

²⁷ Sjette- og tiendepenger: Avgifter på midler som ble ført ut av riket. En sjettedel av det utførte beløpet skulle betales til kongen; en tiendedel av resten skulle betales til kjøpstadøvrigheten eller (på landet) husbonden på stedet pengene førtes fra.

²⁸ Pupilkontorene: Opprinnelig underkontorer av Norske pupilkontor eller Revisjonskontoret for umyndiges midler i Danske Kanselli; de forvaltet arv som tilfalt umyndige vergeløse. Ved unionsoppløsningen i 1814 ble kontorer som hadde hørt under kanselliet, overført til de nyopprettede, norske departementene.

²⁹ Sportler: avgift eller gebyr som folk måtte betale for å få utført ulike tjenester fra embetsmenn.

³⁰ Bestalling: offentlig ansettelse, utnevnelser.

I. Rangskatten³¹ 1,000 spec.

Denne skatten innbrakte i 1814 3,616 rd.d.c. Den foreslås å falle bort i de tilfelle der den er forbundet med embetet en mann innehar eller har innehatt. Hans Majestet mener den bør videreføres for den type rang som ikke er en følge av nåværende eller tidligere innehatt embetsstilling.

**K. Avgift på gjestgiverier og krohold,
samt landhandleri 1,500 spec.**

Herunder er også omfattet den handelsretten som i Nordlandene og Finmarken er forbundet med gjestgiveri og krohold.

L. Overskudd fra postinntektene 10,000 spec.

Dette overskuddet utgjorde i de siste årene før 1807 omtrent 40,000 rd.d.c. I de første 10 måneder av 1815 har det beløpet seg til 73,843 rbd.n.v. Herfra avgår 6,522 rbd.n.v. til dekning av spesielt anviste utgifter (se bilag nr. 2). Tilbake 67,321 rbd.n.v.

M. Renter av statens fordringer 15,000 spec.

Disse er beregnet av en kapital på ca. 1,400,000 rbd.s.v. eller 700,000 species. Rentefotens svingninger tatt i betraktning, anslås de samlet til 15,000 sp.

³¹ Rangskatt: Årlig skatt som hvilte på personer som tilhørte én av i alt 9 rangklasser fastsatt i forordninger av 1746 og 1808. Den gjaldt embetsmenn og tittelnehavere, og satsene varierte etter rangklasse. Opphevet 1816.

Herunder hører blant annet sikt- og sakefall³², finne-, lappe- og jordskatt i Finmarken³³ etc. I tillegg til avgiftene som så langt er foreslått opphevet, dels for landeiendommer, dels for kjøpstedene, foreslås også følgende avgifter opphevet. De tas derfor ikke med i beregningen:

a.	<i>Lagrettes edfestelsespenger</i> ³⁴ , anslått til	150 sp.
b.	<i>Justiskassens andel av akter og stiftebrev etter forordning av 23. desember 1735</i>	300 –
c.	<i>Den andel av auksjonssalæret sønnenfjells som er tillagt statskassen, innbrakt i 1804:</i>	4,473 rd.d.c.
d.	<i>Den ordinære presteskatten</i> ³⁵ , anslått til	2,000 sp.
e.	<i>Embetskatt</i> ³⁶	2,000 –
f.	<i>Avgift til veterinærskolen</i>	200 –
g.	<i>Avgift for stemplet papir i justissaker</i>	25 –
h.	<i>Sagbordskatt og avgift for hogst i skoger tillagt geistlige embeter (benefisert skog)</i>	100 –
i.	<i>Håndverkerskatt</i> ³⁷	50 –
k.	<i>Handels- og løsgjengerskatt</i> ³⁸	350 –
l.	<i>Avgift ved overdragelse av eiendommer og tiltredelse av festesteder, etter forordning av 8. februar 1810</i>	6,000 –

Avgiftsforhøyelsen som blir innført på stemplet papir til alle adkomst-dokumenter til eiendommer og bruk, gir statskassen erstatning for tapet ved opphevelsen av denne avgiften.

32 Sikt- og sakefallsrett: retten til å oppbære (innkreve) bøter o.l. som en forbryter måtte utrede til det offentlige.

33 I 1815 omfattet Finmarkens amt dagens Troms og Finnmark fylker.

Finneskatt: skatt pålagt samene i Nord-Norge.

34 Lagrettes edfestelsespenger: Fra gammelt av hadde lagmennene rett til sportler for å ta imot ed av dem som ble utnevnt til lagrettemenn ved bygdeting m.v. Lagrettene var autorisert som rettsvitner, i noen tilfelle meddommere. Da lagmannsembetet ble nedlagt, skulle sportelinntekten gå til kongens kasse.

35 Presteskatt: skatt som var pålagt geistligheten. Hvert prestegjeld innenfor de enkelte stiftene skulle betale en fast sum; den ble fordelt på de ulike prestene etter inntektene de hadde av sine prestekall og tilliggende fordeler.

36 Embetskatt: ekstraskatt lagt på geistlige og verdslige funksjonærer og embets-innehavere, betalt med en viss prosent av inntektssummen. Opphevet 1816.

37 Håndverkerskatt: særskilt skatt pålagt husmenn og strandsittere som bedrev håndverk (som biinntekt), opphevet 1816.

38 Handels- og løsgjengerskatt: Med løsgjengere skal vi forstå «løse og ledige», det vil si folk som ikke var i fast stilling eller tjeneste. Skatten var pålagt peppersvenner eller ledige karer. Å søke lovlig arbeid var en samfunnsplikt, og den som ikke lyktes i å få arbeid og unnlot å melde fra til myndighetene, var utsatt for straffefølgelse. Skatten for *handelsvirksomhet*: Her siktes det etter alt å dømme til en skatt pålagt folk som ikke falt inn under de vanlige kategoriene som skatter var utskrevet til, det vil si de som ikke gikk under begrepet bønder, og som heller ikke var borgere. Det ble for eksempel drevet handel fra såkalte kremmerleier (små handelssteder).

UTGIFTENE

**A. Hans Kongelige Majestet,
Hans Kongelige Høyhet Kronprinsen og
Hans Kongelige Høyhet Arveprinsen,
etter Stortingets beslutning** **112,000 spec.**

B. Stortinget **15,000 –**

I året 1815 har Stortinget inntil ultimo oktober samme år kostet 294,116 rbd.n.v. Man har regnet ett storting på tre år, og anslått dette til 45,000 species. Beløpet er likt fordelt på tre år.

C. Sivil administrasjon:

a. Lønninger 165,000 spec.

Herunder er innfattet lønninger til Stattholderen, Statsministeren, Statsrådet, Den norske regjeringens og Statsrådsavdelingens kontorer, overøvrighetspersoner, - oppebørselsbetjenter, toll- og konsumpsjonsvesenet medregnet.

Videre bergmestere og gesvornere³⁹, magasin- og myntbetjenter, netto 160,276 spec.

Ettersom det kan være behov for adskillige lønninger utover dette, fordi noen deler av administrasjonen ennå ikke er fullstendig organisert, anslås 165,000 spec.

b. Andre utgifter 25,000 –

Herunder er innfattet lokaler for Regjeringen, her og i Stockholm, kontorhold, kuréer, andre utgifter knyttet til oppebørselsvesenet utover toll og konsumpsjon, vedlikehold av offentlige bygninger, mynten, lovkomitéen m.m.

Da man ikke har noen erfaring å vise til, anslås etter Skjønn 25,000 sp.

190,000 sp.

³⁹ Gesvornar (fra tysk *Geschwornen*, edsvoren): bergmesterens assistent og stedfortreder ved en gruve.

Beregning

Over den Noaske Pentagons forrige Regning
for 10 Maanedes for 1te Januarii for 3te October 1815.

	for 10 Maanedes for 1 ^{te} Januarii for 3 ^{te} October	for 10 Maanedes for 1 ^{te} Januarii for 3 ^{te} October
Hofholdningerne.		
De kongelige Hofvæsen og Kjøbmands for at sælge Bødder Løn og de kongelige Kjøbmands, jussel og Høvedsfor og af Sælvel og Bødderens gjæld	3025	554,875
Hortningen	14,956	277,660
Civil-Administrationen.		
Pentagons	133,056	267,196
forrige Hofvæsen, Pentagons for at sælge i Bødder, Bødder privatvæsen og forrige de jussel og Høvedsfor for samt Sælvel og Bødderens og Høvedsfor Pentagons i Bødder	13,938	99,270
forrige Depothen	11,924	83,929
forrige Depothen	9,791	12,115
Løn og de kongelige Løn og Løn og de kongelige Løn og Løn og de kongelige Løn og	18,072	196,680
Løn og de kongelige Løn og	16,750	100,018
Løn og de kongelige Løn og	2,521	12,370
Løn og de kongelige Løn og	2,887	15,781
Løn og de kongelige Løn og	11	3,658
Løn og de kongelige Løn og	3,000	12,000
Allmennyttige Anstalter i Landet		
forrige Hofvæsen og Bødderens	1,387	10,254
forrige Hofvæsen og Bødderens	1,283	2,898
forrige Hofvæsen og Bødderens	817	777
forrige Hofvæsen og Bødderens	262	709
forrige Hofvæsen og Bødderens	262	1,566
	233,272	2,076,893

Den 17de April 1815

Bilag nr. 2: Beregning av utgiftene til kongen og kronprinsen, Stortinget, siviladministrasjonen og til allmennyttige anstalter i landet.

D. Justis- og politivesenet:

- a. *Lønninger for Høyesterett og stiftsoverrettene*. 22,250 *spec.*
 b. *Andre utgifter, så som kommisjoner, diettpenger, lokaler til Høyesterett og stiftsoverrettene m.v.* 5,000 –
 c. *Til lønninger for politivesenets betjenter* 5,000 –
Til sammen: 32,250 *sp.*

Det anførte beløpet vil ikke være tilstrekkelig til å dekke denne utgiftsposten. Når det likevel ikke er beregnet mer, er det fordi det som mangler, kan antas å bli erstattet gjennom inntektene som enkelte steder hittil har vært lagt til politivesenet. Etter en ordning som nå er besluttet, vil disse inntektene heretter tilfalle statskassen. Her skal bemerkes at de fleste utgiftene ved justis- og politivesenet dekkes av kommunene.⁴⁰ Ofte ønskes forskudd fra den alminnelige statskassen til dekning av disse utgiftene, mot godtgjørelse ved ligning. Dette fordi omfordelingen av midler til distriktene vanligvis ikke skjer tidsnok til at pengebeholdningen lokalt er stor nok til å bekoste munisipal-utgiftene⁴¹. Det er likevel ikke beregnet noe til denne typen forskudd her. Man mener at de enten bør unngås, eller så bør de dekkes av summene som i følge omfordelingsreglene kommer inn i statskassen som erstatning for eldre forskudd.

E. Allmennyttige institusjoner:

- a. *Faste summer til geistlige, kirke, allmueskoler, vitenskapsselskapet m.fl., etter reglementet* 4,350 *spec.*
 b. *Universitetet:*
 1. *Til lønninger, anskaffelse av bøker, = 4,350 sp. modellsamling m.v., etter fradrag av universitetets egne inntekter* . . . 30,233 1/3 *sp.*
 2. *Andre utgifter* 4,766 2/3 – 35,000 *sp.*

⁴⁰ Tilsvarende ikke dagens kommuner.

⁴¹ Munisipal: som hører til bykommunen, kommunal.

Til bygninger vil det formodentlig kreves en større sum. Men Hans Kongelige Majestet håper utgiftene for statskassen kan begrenses enten ved at universitetet overlates lokaler som tilhører staten, eller at de nødvendige summer skaffes til veie ved lån på universitetets fordringer, til et beløp på 206,759 rbd.s.v.

c. *De lærde skoler*⁴² 10,000 –

Disse skolenes ressurser er så redusert som følge av pengevesenets sammenbrudd og andre uheldige omstendigheter, at de dels behøver lån, dels tilskudd.

Det er dessuten nødvendig å opprette flere lærde skoler, noe staten formodentlig må bidra til.

d. *Det nordlandske skole- og kirkefond* 4,000 –

Størstedelen av fondets kapital oppbevares ennå i Danmark, og det må sies å være i måtelig forfatning.

. = 53,350 sp.

. = 53,350 sp.

e. *Fattigvesenet og veldedige stiftelser:*

1. *Reglementerte poster* 1,060 sp.

2. *Kongsberg fattigvesen, som opprettholdes av statskassen. Det er en institusjon som nedstammer fra det nedlagte sølverket.*

9,850 – 10,910 –

f. *Helsevesenet:*

1. *Lønninger* 4,299 sp.

2. *Tilfeldige utgifter* 5,701 –

3. *For å bygge opp et fond til etablering av et allment sykehus og en fødselsstiftelse* 8,000 – 18,000 –

42 Lærde skoler: Skoletradisjon med opprinnelse i middelalderens katedralskoler (disse var direkte knyttet til domkapitlene i stiftsbyene). Da byene vokste, oppsto behovet for skoler også andre steder, for å tilfredsstillende en voksende kunnskapstrang. Såkalte latinskoler ble opprettet med latin som hovedfag og undervisningsspråk; skolene tjente som forberedelse til universitetet (katedralskolene ble også gjerne kalt latinskoler). På 1700-tallet kom morsmål, matematikk, historie og geografi inn på læreplanen i tillegg til latinen («morsmål» ville i Norge si dansk). I Norge i 1815 fantes *lærde skoler* i stiftsbyene Kristiania, Kristiansand, Bergen og Trondheim, dessuten i Fredrikstad og Moss (tilsvarende skole på Kongsberg var lagt ned noen år fra 1812). En forløper fantes også i Fredrikshald (Halden) og i Risør fra 1800-1819. Flere høyere allmennskoler ble etablert omkring 1820 (Drammen 1816, Skien 1822, Arendal og Stavanger 1824).

g. *Tilskudd til tukthusene* 5,000 –

På samme måte som alle andre offentlige stiftelser, har tukthusene den senere tid kommet i betydelig underbalanse. Derfor er det nødvendig at statskassen gir dem tilskudd, inntil en forbedret drift kan gjøre det mulig å øke inntektene og minske utgiftene.

. = 87,260 sp.

. = 87,260 sp.

h. *Utgifter overdratt fra kommunene* 8,300 –

Denne utgiftsposten består for det meste av erstatning til magistratene⁴³ for tapet av aksisen⁴⁴ og andre opprinnelig kommunale utgifter, som fra gammelt av er oppført i reglementet.

i. *Til oppmålingsvesenet* 4,000 –

I dette henseende forholder Hans Kongelige Majestet seg til sin nådige proposisjon av 25. oktober dette år.

k. *Kjøpstadanlegget på Hundsholmen* 2,000 –

Også på dette området har Hans Kongelige Majestet fremmet en proposisjon til Stortinget.

l. *Tiltak for å styrke landøkonomien, havfiskeriene og berg- og skogvesenet* 4,000 –

m. *Andre, dels tilfeldige utgifter, så som lønninger til de tre landinspektørene etc.* 5,000 –

n. *For å bygge fire hovedveier mellom de forente rikene vil for Norges vedkommende kreves minst* 7,000 –
 = 117,560 sp.

Veivesenets utgifter lignes vanligvis på de respektive distrikter. Denne summen vedkommer imidlertid hele riket, og den kan derfor ikke skaffes til veie gjennom å lignes på noe enkelt distrikt.

43 Magistrat: etter 1660 vanlig fellesbetegnelse for byråd og borgermester, byenes fremste styringsorgan. Magistratene i de større byene hadde en rekke tjenestemenn til hjelp i sine forvaltningsoppgaver, og disse kunne bli avlønnet dels gjennom fast lønn, dels gjennom privilegier som skattefrihet eller andel i de offentlige inntektene.

44 Aksise: innførselstollen på øl og vin til byene, med opprinnelse tilbake til middelalderen. Etter 1660 var det ikke uvanlig at kongen overlot aksisen til *magistraten*, slik at den nærmest ble å regne for en kommunal avgift.

F. Vedlikehold og drift av statens eiendommer

25

- a. *Lønninger til betjenter samt andre utgifter ved det tidligere Kongsberg sølvverk 10,000 spec.*

Med andre utgifter forstås utgifter til (korn)magasinvesenet på Kongsberg, vedlikehold av dammer, vannledninger, veier, broer og lignende innretninger fra tidligere tider.

- b. *Pensjoner ved det tidligere Kongsberg sølvverk 7,000 –*

- c. *Til gjenopptakelse av Armen gruve og kronprins Frederiks stoll⁴⁵, i tråd med den nådige proposisjon fremmet om saken*
4,000 – 21,000 sp.

G. Pensjoner

95,000 sp.

Disse er reglementert med omtrent 190,000 rbd.s.v. I uvisshet om hvilke bestemmelser som vil gjelde for pengevesenet, overføres til dette formål 95,000 spec. For øyeblikket blir de utbetalt med femti prosent tillegg, som godtgjørelse, og utgjør 285,000 rbd.s.v.

H. Renter som betales til noen av den

tidligere norsk-danske statens kreditorer 15,000 spec.

Kreditorene det her handler om, er de med kapital som ble forrentet av kasser i Norge.

I. Utenlandske anliggender

50,000 spec.

Summen er satt i uvisshet om hva denne utgiftsposten vil beløpe seg til. Utgiftens størrelse vil i stor grad avhenge av beslutningen som treffes i henseende til kongeriket Norges koffardiflagg.⁴⁶

⁴⁵ Stoll: vannrett eller noenlunde vannrett gruvegang med åpning ut i dagen.

⁴⁶ Koffardi (nedertysk *køpfardi*, kjøpmannsferd), handelsskipsfart.

K. Landmilitæretaten**530,000 sp.**

Hans Kongelige Majestet har basert fastsettelsen av denne summen på følgende beregninger:

I året 1804 er regnskapsført til reglementerte utgifter

Andre utgifter – og under disse er svært få av utgiftene som påløper til anskaffelse av ammunisjon, våpen, kjøretøy og utrustningssaker

..... = 424,113 rd.d.c.

inkludert: 56,557 –

Til sammen: 580,670 rd.d.c.⁴⁷

som etter pari kurs utgjorde omtrent 384,670 spec.

Til tross for at det er anskaffet svært lite nytt utrustningsutstyr, våpen og annet utstyr til hæren, har hæren i de første ti måneder av 1815 like fullt kostet 3,033,000 rbd.n.v.

For tolv måneder blir summen 3,700,000. Redusert til species etter en moderert kurs på 8 rbd.n.v. pr. species, utgjør dette 462,000 spec.

Når Hans Kongelige Majestet anslår hærens utgifter på fredsfot til kun 530,000 spec., forutsettes det at hærens styrke fastsettes i overensstemmelse med forslaget som Vernepliktkomiteen la frem for Hans Kongelige Majestet, og som siden er innlevert til Stortinget. Besparelsen som gjøres mulig ved at man reduserer hæren, vil sette Hans Kongelige Majestet i stand til i noen grad å forbedre så vel soldatenes som underoffiserenes kår.

Videre forutsettes det at de mange betydelige manglene vi nå ser i hærens utstyr, med hensyn til både mengde og tilstand, blir utbedret suksessivt og i forhold til rikets ressurser. Det ville kreve en langt større sum enn den Hans Kongelige Majestet nådigst foreslår, om alt skulle settes i ønsket stand så raskt som mulig.

⁴⁷ Her er det en trykkfeil i den håndskrevne originalen som også finnes i den trykte versjonen av Stortings-tidende fra 1822. Summen 424,113 + 56,557 = 480,670 og ikke 580,670 slik det står. Omregningen til parikurs er allikevel korrekt da $480,679 \cdot 100/125 = 384,536$ som er tilnærmet 384,670 spec.

Bilag N° 3.

Ejette Departement, for Armeen.

1699
1805

Budget
for Land Militair Etaten.

	aaarlig specid. bel.	aaarlig med Rde. specid. bel.	aaarlig for alle specid. bel.
<u>A. Udgift af Lønninger</u>			
a. for Kapt. Generalstabs	16.000.		
b. for Generalmajorer	16.800.		
c. for Brigadier Kol. & 6.800 sp.	10.080.		
d. for Majorer 3.150 sp.	6.300.		
e. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater i alle Armees etater	29.000.		
f. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	2.200.		
g. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	1.500.		
h. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	24.000.		
i. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	15.000.		
k. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	73.000.		
l. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	12.600.		
m. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	7.100.		
n. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	22.200.		
o. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	27.000.		
p. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	135.000.		
q. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	14.000.		
r. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	159.000.		
s. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	20.000.		
t. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	9.000.		
u. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	9.000.		
v. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	3.500.		
w. for alle andre Officerer og underofficerer i alle Armees etater og i alle Armees etater	145.		
Summa af Udgift af Lønninger 638.025			
<u>B. Andre Udgifter</u>			
a. for alle andre Udgifter	77.500.		
Summa af alle Udgifter 77.500 638.025			

Bilag nr. 3: Udgifter til Landmilitæretaten.

L. Sjøforsvaret**150,000 spec.**

Til denne viktige del en av Kongeriket Norges forsvarsvesen har Hans Kongelige Majestet kun anslått en sum som rikets ressurser med rimelighet tillater å avsette. Dette til tross for at langt større summer ville være påkrevd, om man skulle treffe grunnleggende tiltak for å skaffe Kongeriket Norge et tilbørlig sjøforsvar.

M. Andre utgifter**53,590 spec.**

Ettersom mangel på erfaring gjør det umulig å spesifisere alle utgifter her, og siden det alltid må beregnes en del ekstraordinære utgifter, så anslås den ovennevnte sum.

A. Inntekter

1. Toll- og konsumpsjonsinntekter	650,000 sp.
2. Landskatt.	445,900 –
3. Kjøpstads-katt	111,000 –
4. Jordebok-savgifter og inntekter av statens eiendommer	40,000 –
5. Avgifter fra jern- og kopperverk	5,000 –
6. Fra stemplet papir og kortstempling	60,000 –
7. Avgift fra arv, samt sjettepenger og tiendepenger. . .	20,000 –
8. Departements- og rettssportler	20,000 –
9. Rangskatt.	1,000 –
10. Avgifter fra gjestgiveri og krohold.	1,500 –
11. Overskudd fra postinntektene.	10,000 –
12. Renter av statens fordringer.	15,000 –
13. Andre inntekter.	<u>2,000 –</u>
Til sammen:.	1,381,400 spec.

See at Appendixes all the Receipts & of the
 said Receipts & of the Receipts & of the Receipts
 for the said Receipts & of the Receipts & of the Receipts.

Recapitulation

A. & Indtægter.

1. Indtægt af Englands Indtægter	650,000
2. Indtægt	215,000
3. Indtægt	111,000
4. Indtægt af Indtægter af Indtægter af Indtægter	70,000
5. Indtægt af Indtægter af Indtægter	5,000
6. Indtægt af Indtægter af Indtægter	60,000
	1,311,000

Recapitulation: Oppsummering av inntekter.

= 1711900.4

7. Afgift af Uer. fund b. og 10 ^{te}	
afstings	20000
8. Byggeskatten og de 8 p. skatte	20000
9. Rengjeld	1000
10. Afgiften af kirkens Afgifter	500
11. Skattebetænkning	10000
12. Skatte af Vold betænkning	5000
13. Adskillige Indtægter	300
	1711900.4

B. Udgifter

1. Fund Mængdel Lønne, fund betænkning og kommissioner, og fund betænkning og kommissioner	112000.8
2. Voldbetænkning	15000
3. Særlig Ordre betænkning	10000
4. Skatte og skattebetænkning	32280
	= 1711900.4

Recapitulation: Oppsummering av inntekter og utgifter.

	- 119,250 ^{l.}
5. Almindeligge Afsættelse	117,560
6. Kants, Gensidig og Hjelpekasse	
og Bøseft	2,000
7. Skolefond	12,000
8. Bødes	12,000
9. Udbetaling af Udliggende	50,000
10. Udbetaling af Stener	50,000
11. K. Stener	40,000
12. Udbetaling af Afgifter	5,590
Således	1,381,000

Indtægter af de kongelige Magtfulde
 af Høstinget og Carvingstidene med de samme
 hermed 575 rixdaler og 10 skilling af
 et Løn af 500,000 Rixdaler per Jor tillige
 Michael Jor mindelig, med Englands Rixdaler
 rixdaler indtægt til, for de med at Jor med
 kongelige Magtfulde i Skand her at 4 Jor til
 Afgifter Jor ind med de kongelige Rixdaler

Recapitulation: Oppsummering av utgifter.

B. Utgifter

1.	<i>Hans Majestet Kongen, Hans Kongelige Høyhet Kronprinsen og Hans Kongelige Høyhet Arveprinsen</i>	<i>112,000 spec.</i>
2.	<i>Stortinget</i>	<i>15,000 –</i>
3.	<i>Sivil administrasjon.</i>	<i>190,000 –</i>
4.	<i>Justis- og politivesenet</i>	<i>32,250 –</i>
5.	<i>Allmennyttige institusjoner.</i>	<i>117,560 –</i>
6.	<i>Vedlikehold og drift av statens eiendommer</i>	<i>21,000 –</i>
7.	<i>Pensjoner</i>	<i>95,000 –</i>
8.	<i>Renter</i>	<i>15,000 –</i>
9.	<i>Utenlandske anliggender</i>	<i>50,000 –</i>
10.	<i>Landmilitæretaten</i>	<i>530,000 –</i>
11.	<i>Sjøforsvaret</i>	<i>150,000 –</i>
12.	<i>Andre utgifter</i>	<i>53,590 –</i>
	<i>Til sammen:</i>	<i>1,381,400 species</i>

Endelig foreslår Hans Kongelige Majestet at Stortinget i overensstemmelse med Grunnlovens § 75 innvilger opptakelse av et lån på 500,000 species, på så gunstige vilkår som mulig, dersom omstendighetene måtte kreve det.

Dette vil sette Hans Kongelige Majestet i stand til å dekke de utgifter som ekstraordinære konjunkturer kan komme til å forårsake, frem til et storting kan sammenkalles og finne andre utveier.

Til orientering fremlegges en beregning over reelle inntekter og utgifter fra 1. januar til 31. oktober dette år.

Det formenes at man ikke kan trekke noen slutninger av inntektsbeløpet utover toll- og konsumpsjonsinntektene, samt postinntektene. Disse inntektene tilflyter for det meste kassene med det samme, mens de fleste andre inntekter først kan innføres i bokholderiet ved årets slutt.

Hans Kongelige Majestet har befalt at samtlige inntekter og kassebeholdninger fra tidligere år skal utelates fra inntektsbeløpet for 1815. De skal beregnes for seg, slik at vi med bokholderiet for året 1815 kan starte fra et nytt tidspunkt.

Av dette følger at det som er oppført som skatteinntekter for året 1815, også er innbetalt dette året.

Beregningene viser at den samlede inntekten har vært

..... 9,316,271 rbd.n.v.
og utgiftene har beløpet seg til 10,391,682 –

Av sistnevnte sum bør likevel fraregnes, som statens vanlig utgifter uvedkommende:

- a. Avbetaling på et lån tatt opp
i året 1814 588,000 rbd.n.v.
- b. Forskudd som er helt
midlertidige kasseutlegg, og som
antas erstattet i løpet av året 400,000 –
Denne summen er beregnet av
følgende poster i fortegnelsen av utgifter:
De som er inkludert under utgiften til
statsgjeld og utlån: 93,321 rbd.n.v.
og 418,984 –
eller 512,305
samt av summene som er inkludert under
utgiftsposten til statens eiendommer og
anvist til verk m.v.,
det vil si 98,284 rbd.n.v.
og 536,300
eller 634,584
1,146,889
- c. Statens proviantering 995,546
- d. Utgifter med inntektsordre 1,002,118 2,985,664

Altså den reelle utgift i ti måneder: 7,406,018

Går man ut fra at utgiftene for de resterende to
måneder blir forholdsvis like store, det vil si 1,481,203
så utgjør utgiftene for hele året 1815 8,887,221

eller, etter en gjennomsnittskurs på 8 rbd.n.v. pr. species,
(dette er samtidig den høyeste godtgjøringskursen
for dette år):

1,110,902 species

Hans Kongelige Majestet i nåde har her ytret sin formening med hensyn til de forskjellige utgifter som rikets behov formodentlig vil kreve i de nærmeste tre årene, og med hensyn til midlene til å dekke dem. Herved overlater Hans Kongelige Majestet denne viktige saken til Stortingets modne overveielse, med fullkommen tillit til dets fagkunnskap og fedrelandssinn.

*Hans Kongelige Majestet forblir, med all kongelig gunst og nåde,
kongeriket Norges storting velbevåken.*

*Gitt i Christiania den 14. desember 1815.
Under rikets segl.*

(L.S.)

*Etter Hans Kongelige Majestets nådigste befaling.
H.H. von Essen.*

*Jonas Collett. H. Wedel Jarlsberg. Hegermann. Treschow. Diriks.
Motzfeldt. Fasting.*

P.C. Holst

Lagt frem for Stortinget den 20. desember år 1815, og vedtatt oversendt Stortingets 3. komite⁴⁸ til betenkning og innstilling. Komiteen gis myndighet til å sammenkalle så mange medlemmer av andre komiteer som den anser nødvendig for å gi saken den mest hensiktsmessige behandling.

*Skal for øvrig trykkes og deles ut til representantene.
Stortingets sekretariat, den 21. desember 1815.*

A. Rambech.

⁴⁸ Det første ordentlige stortinget, som trådte sammen i juli 1815, opprettet åtte forskjellige fagkomiteer. Disse skulle forberede til Stortingets behandling det store antallet saker som måtte håndteres. Det var bred enighet om at alle representanter burde sitte i minst én fagkomite. Komiteene som ble opprettet i 1815 var:

1. For kirken, undervisningsvesenet og geistligheten
2. For juridiske saker
3. For finans, skatte- bank- og tollvesenet
4. For militære saker
5. For kjøpstedenes økonomi, for handel og sjøvesenet
6. For fiskeri-, land(bruks)-, skog- og bergvesenet
7. For saker som angikk de svenske stender og forandringer og tillegg til Grunnloven
8. Redaksjonskomite, som også hadde ansvar for å bekjentgjøre vedtakene

I 1818 ble komitestrukturen endret.

Utgitt av: Finansdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 222 40 000

For mer informasjon, se:

<https://www.regjeringen.no/fin>

<http://www.statsbudsjettet.no>

Omsetting til moderne norsk og noteapparat: Bente Engelsen

Publikasjonskode: R-0646 B

ISBN: 978-82-93457-00-8

Forsidebilde: Signatursiden på original versjon av Statsbudsjettet 1816, 1817 og 1818

Design og trykk: 07 Media

10/2015 – opplag 2000